

KONJUNKTUR TENDENSENE

SEPTEMBER 1977

STATISTISK SENTRALBYRÅ Dronningensgate 16. Postboks 8131 Dep. Oslo 1. Tlf. (02) 4138 20

INNHold

Konjunkturtendensene i utlandet

Sammenfatning
Storbritannia
Vest-Tyskland
Frankrike
Italia
Sverige
Sambandsstatene
Japan

Konjunkturtendensene i Norge

Sammenfatning
Industriproduksjon
Arbeidsmarked
Industriinvesteringer
Byggevirkksomhet
Lagerutvikling
Detaljomsætning
Utenriksøkonomi

Tabellvedlegg

Diagramvedlegg

KONJUNKURTENDENSENE I SEPTEMBER 1977

I V e s t - E u r o p a viser etterspørsel og produksjon fortsatt svikt. Industriproduksjonen er i stagnasjon eller nedgang i alle de større landene. Tallet på arbeidsløse er svært høyt, og fortsetter å stige. Investeringssetterspørselen er nå gjennomgående i stagnasjon. Det samme gjelder konsumetterspørselen, kanskje med unntak for Storbritannia og Italia. Utenlandsetterspørselen gir derimot fortsatt vekstimpulser i de fleste større landene. Prisstigningen er fremdeles svært sterk. I Italia har stigningstakten avtatt noe utover våren i år, mens den i de andre større landene har holdt seg om lag uendret. I Frankrike og Vest-Tyskland har myndighetene nylig fremmet forslag om nye tiltak for å motvirke konjunktursvikten.

I S a m b a n d s s t a t e n e fortsetter konjunkturoppgangen med sterk stigning i industriproduksjonen og investeringssetterspørselen som viktigste drivkraft. Men konjunkturbildet er nå mindre entydig enn tidligere i år; ordretilgangen til industrien stagnerer, og konsumetterspørselen viser svikt.

I J a p a n er veksttakten i industriproduksjonen betydelig svakere. Innenlandsetterspørselen stagnerer, men utenlandsetterspørselen peker trølig fortsatt oppover.

I S t o r b r i t a n n i a viser produksjonen fortsatt svikt; etter foreløpige anslag var volumet av bruttonasjonalproduktet (sesongkorrigert) 1 prosent lavere i 2. kvartal enn i 1. kvartal i år, og det britiske forskningsinstituttet NIESR ventet i sin augustrapport en vekst i totalproduksjonen på bare 0,6 prosent fra 1976 til 1977. Industriproduksjonen stagnerer; bare utenlandsetterspørselen gir nå vekstimpulser av betydning. Prisstigningen er fortsatt sterk, mens veksttakten i lønningene har vært sterkt fallende.

Industriproduksjonen var gjennomgående i svak oppgang fra sommeren 1975 og fram til siste vinter, men er nå i stagnasjon eller nedgang. Den sesongkorrigerte produksjonsindeksen var noe lavere i 2. kvartal enn i 1. kvartal i år. Produksjonen var om lag uendret i verkstedindustrien, og viste nedgang i primær jern- og metallindustri, kjemisk industri og tekstil- og bekledningsindustri.

Tallet på arbeidsløse er svært høyt og har økt noe utover sommeren i år. I august var det registrert vel 1,4 millioner arbeidsløse (sesongkorrigert) mot vel 1,3 millioner 3 måneder tidligere. Arbeidsløshetsprosenten var 6,0, mot 5,6 ett år tidligere.

Volumet av nye ordrer (sesongkorrigert) til investeringsvareindustrien har vist betydelige variasjoner fra måned til måned uten noen klar tendens verken til oppgang eller nedgang. NIESR regner med en nedgang i de totale investeringer i fast realkapital mellom 2. og 3. kvartal i år. De private industriinvesteringene i fast realkapital var hele 5 prosent høyere i 2. kvartal enn i 1. kvartal i år (sesongkorrigert og regnet i faste priser), og NIESR venter at veksten fortsetter utover i 3. kvartal i år, men i et mer moderat tempo.

Konsumetterspørselen var, etter detaljomsetningen å dømme, i nedgang gjennom vinteren og våren i år, men viser nå tegn til ny oppgang. Volumet av detaljomsetningen var vel 1 prosent høyere i mai-juli enn i februar-april, og NIESR venter vekst i volumet av det private konsumet mellom 2. kvartal og 3. kvartal i år.

Prisstigningen er fortsatt svært sterk og viser ingen klare tegn til å avta. I juli var konsumprisindeksen 17,6 prosent høyere enn ett år tidligere. Stigningstakten i lønningene har derimot falt kraftig siden vinteren 1975-76. I mai i år var gjennomsnittlig ukelønn for industriarbeidere bare 4,1 prosent høyere enn i mai 1976. Den britiske landsorganisasjonen vedtok på sitt siste landsmøte i begynnelsen av september ikke å kreve nye lønnsforhøyelser foreløpig.

Utenrikshandelen var fortsatt i sterk oppgang utover sommeren i år; volumet av vareeksporten og vareimporten økte med henholdsvis 6,2 og 8,9 prosent fra februar-april til mai-juli etter sesongkorrigerte oppgaver.

I V e s t - T y s k l a n d viser både produksjon og etterspørsel fortsatt svikt. Volumet av bruttonasjonalproduktet (sesongkorrigert) økte med bare 0,5 prosent årlig rate fra 1. kvartal til 2. kvartal i år, innenlandsetterspørselen stagnerer, og industriproduksjonen er i nedgang. Pris- og lønnsstigningen er fortsatt forholdsvis moderat, og lavere enn i de fleste andre vestlige industriland. Regjeringen har varslet om nye stimulerings tiltak.

Veksttakten i industriproduksjonen, som var forholdsvis sterk fra sommeren 1975 og fram mot siste årsskifte, avtok raskt utover vinteren i år, og utover våren og forsommeren var produksjonen i nedgang. Den sesongkorrigerte produksjonsindeksen var vel 1 prosent lavere i mai-juli enn i foregående tremånedersperiode. Den gjennomsnittlige kapasitetsutnyttningen i industrien var i juli 81,7 prosent, to prosentpoeng lavere enn ett halvt år tidligere. Volumet av nye ordrer til industrien (sesongkorrigert) var gjennomgående i nedgang utover i 2. halvår i fjor, men har siden holdt seg om lag uendret.

Tallet på arbeidsløse er svært høyt, og har økt noe siden sist vinter. I august var det registrert nær 1,1 million arbeidsløse etter foreløpige og sesongkorrigerte oppgaver.

Investeringssetterspørselen viser trolig fortsatt svikt. Volumet av nye ordrer til investeringsvareindustrien fra innenlandske kunder var 0,7 prosent lavere (sesongkorrigert) i 2. kvartal enn i 1. kvartal i år.

Konsumsetterspørselen viste, etter detaljomsetningsindeksen å dømme, sterke svingninger utover våren og sommeren, men den underliggende tendens gikk trolig mot stagnasjon.

Prisstigningen er moderat; i juli var konsumprisindeksen vel 4 prosent høyere enn ett år tidligere. Gjennomsnittlig timefortjeneste i industrien var i april i år 7,5 prosent høyere enn i april i fjor.

Utenlandsetterspørselen stagnerte gjennom siste høst og vinter, men var i oppgang igjen utover våren og forsommeren. Verdien av vareeksporten (sesongkorrigert) var likevel bare 1,2 prosent høyere i 2. kvartal enn i 1. kvartal. Verdien av vareimporten har gjennomgående endret seg lite siden i fjor sommer.

Regjeringen varslet i begynnelsen av september at den ville fremme forslag om nye ekspansive tiltak med en total ramme på 7,5 milliarder mark. Tiltakene omfatter lettelse i bedrifts- og personbeskatningen og økte offentlige stønader.

Også i F r a n k r i k e stagnerer både produksjon og etterspørsel. Tallet på arbeidsløse er økende, og prisstigningen er fortsatt svært sterk. Regjeringen har nylig foreslått stimulerings tiltak.

Industriproduksjonen var gjennomgående i sterk oppgang fra sommeren 1975 og fram til vinteren i år, men viser nå svikt. Den sesongkorrigerte produksjonsindeksen var 1,6 prosent lavere i 2. kvartal enn i 1. kvartal i år. I halvåret fra desember i fjor til mai i år endret produksjonen av halvfabrikat og konsumvarer seg gjennomgående lite, mens investeringsvareproduksjonen var økende.

Tallet på arbeidsløse har økt betydelig siden siste årsskifte. Ved utgangen av juli var det registrert nær 1,2 millioner arbeidsløse (sesongkorrigert), vel 200 000 flere enn ett halvt år tidligere. Tallet på registrerte ledige arbeidsplasser har falt betydelig siden i fjor sommer.

Konsumsetterspørselen viser svikt etter detaljomsetningen å dømme; detaljomsetningsvolumet (sesongkorrigert) var betydelig lavere i mars-mai enn i desember-februar.

Som nevnt i forrige konjunkturoversikt var de samlede investeringene i fast realkapital noe lavere i 1. halvår i år enn i 2. halvår i fjor etter sesongkorrigerte OECD-oppgaver. Etter OECD's prognoser fortsetter investeringssvikten i 2. halvår i år.

Prisstigningen er fortsatt sterk; stigningstakten har ikke endret seg vesentlig siden sommeren 1975. I juli i år var konsumprisindeksen 10 prosent høyere enn ett år tidligere. Stigningstakten siste halvår, fra januar til juli, var noe høyere.

Utenlandsetterspørselen var i sterk oppgang fra høsten 1975 og fram til de første månedene av 1977, men er nå i stagnasjon. Verdien av vareeksporten (sesongkorrigert) var om lag uendret fra februar-april til mai-juli. Verdien av vareimporten (sesongkorrigert), som økte sterkt fra forsommeren 1975 og fram til siste årsskifte, har vist store svingninger fra måned til måned utover i 1977, gjennomgående med tendens til stagnasjon.

Regjeringen varslet ved siste månedsskifte nye stimulerings tiltak med en kostnadsramme på i alt 5,5 milliarder franc (6,1 milliarder norske kroner). Tiltakene omfatter bl.a. direkte støtte og økte kreditter til private investeringer og økte overføringer til lavinntektsfamilier.

I Italia viser industriproduksjonen svikt, og investeringene ventes å gå ned. Stigningstakten i konsumetterspørselen er forholdsvis svak, men utenlandsetterspørselen gir fortsatt betydelige vekstimpulser. Pris- og lønnsstigningen er svært sterk.

Industriproduksjonen var sterkt økende i hele 1976, men stagnerte i løpet av siste vinter og var i nedgang utover våren og sommeren i år. Den sesongkorrigerte produksjonsindeksen var hele 4,4 prosent lavere i 2. kvartal enn i 1. kvartal, men den underliggende tendens pekte neppe så sterkt nedover. Produksjonen av konsumvarer og halvfabrikat har vært i nedgang siden årsskiftet, mens investeringsvareproduksjonen har vist til dels store svingninger fra måned til måned uten noen klar tendens verken til oppgang eller nedgang.

Nye opplysninger om investeringsetterspørselen forelå ikke da denne rapporten ble skrevet. Som nevnt i forrige oversikt ventet OECD en nedgang i volumet av de private realinvesteringene (sesongkorrigert) fra 1. halvår til 2. halvår i år.

Konsumetterspørselen er derimot trolig fortsatt i oppgang, selv om veksttakten er forholdsvis lav. Volumet av detaljomsetningen var bare 2 prosent høyere i februar-april enn ett år tidligere. OECD venter at det private konsumet vil øke med om lag 2 prosent årlig rate utover i 2. halvår i år.

Prisstigningen er fortsatt svært sterk, men veksttakten har avtatt noe utover våren. I mai var konsumprisindeksen vel 19 prosent høyere enn ett år tidligere. Lønnsstigningen har derimot tiltatt kraftig siden begynnelsen av 1976. I april i år var gjennomsnittlig timefortjeneste i industrien hele 35 prosent høyere enn ett år tidligere.

Utenlandsetterspørselen er fortsatt i oppgang. Verdien av vareeksporten (sesongkorrigert) var hele 9 prosent høyere i 2. kvartal enn i 1. kvartal i år. Verdien av vareimporten (sesongkorrigert) har derimot vist dempet veksttakt siden siste årsskifte og økte i samme periode med bare 1,5 prosent.

I Sverige viser både industriproduksjonen og etterspørselen svikt. Prisstigningen er sterk. Den svenske kronen ble devaluert i slutten av august, og regjeringen har foreslått en rekke tiltak for å dempe prisstigningen og styrke industriens konkurranseevne.

Industriproduksjonen har vært i nedgang siden i fjor sommer. Den sesongkorrigerte produksjonsindeksen var nær 3 prosent lavere i 2. kvartal enn i 1. kvartal. Produksjonen i næringsmiddel-, trevare- og papirindustri var høyere i mars-mai i år enn ett år tidligere, mens produksjonen i celluloseindustri, primær jern- og metallindustri og verkstedindustri var lavere.

Tallet på arbeidsløse er fortsatt forholdsvis lavt. I august var det etter en utvalgsundersøkelse 89 000 arbeidsløse. Arbeidsløshetsprosenten var kommet opp i 2,1, mot 1,6 ett år tidligere.

Investeringsetterspørselen viser svikt. Volumet av nye ordrer til investeringsvareindustrien fra innenlandske kunder var betydelig lavere i april-juni i år enn ett år tidligere. Etter en undersøkelse foretatt i august i år venter Statistiska Centralbyrån en volumnedgang i industriens realinvesteringer på 10-14 prosent fra 1976 til 1977. En tilsvarende undersøkelse i februar i år tydet på en nedgang på bare 2-4 prosent (se Konjunkturtendensene mars 1977).

Også konsumetterspørselen viser trolig svikt. Volumet av detaljomsetningen var betydelig lavere i mai-juli i år enn ett år tidligere.

Prisstigningen er fortsatt svært sterk; i juli i år var konsumprisindeksen 12,8 prosent høyere enn ett år tidligere.

Utenlandsetterspørselen er i stagnasjon. Eksportvolumet (sesongkorrigert) har vært om lag uendret fra 4. kvartal i fjor og fram til 2. kvartal i år. Importvolumet (sesongkorrigert) har derimot falt kraftig i samme periode.

Regjeringen devaluerte i slutten av august den svenske kronen med 10 prosent og trakk Sverige ut av det vest-europeiske valutasamarbeidet, den såkalte "slangen". Siden årsskiftet har verdien av den svenske krone falt med om lag 18 prosent i forhold til et veiet gjennomsnitt av valutaene til landets viktigste handelspartnere.

I sammenheng med devalueringen la regjeringen fram et program for å dempe prisstigningen og styrke industriens konkurranseevne, bl.a. vil arbeidsgiveravgiften bli satt ned fra 4 prosent til 2 prosent fra 1. januar 1978. Generell prisstopp ble innført fram til 31. oktober.

I S a m b a n d s s t a t e n e fortsetter derimot oppgangen, men konjunkturbildet er ikke lenger så entydig som i årets første måneder; både konsumetterspørselen og utenlandsetterspørselen viser svikt, og ordretilgangen til industrien stagnerer. På den annen side fortsetter investeringsetterspørselen å øke og industriproduksjonen er ennå i god vekst. Prisstigningen er fortsatt forholdsvis moderat. Underskottene på handelsbalansen er økende.

Den sesongkorrigerte produksjonsindeksen for industrien var hele 3 prosent høyere i mai-juli enn i foregående tremånedersperiode. Det var oppgang i alle industrigrenene, sterkest i investeringsvareindustrien. Men verdien av nye ordrer til industrien, som var i sterk oppgang fra i fjor sommer til våren i år (sesongkorrigert), viste stagnasjonstendenser utover sommeren og var bare 0,6 prosent høyere i mai-juli enn i februar-april.

Tallet på arbeidsløse er fortsatt svært høyt. I august var det registrert 6,9 millioner arbeidsløse (sesongkorrigert) og arbeidsløshetsprosenten var 7,1, mot 7,9 ett år tidligere. Tallet på sivilt sysselsatte fortsetter å stige i høyt tempo, og var i august i år hele 3,4 prosent høyere enn ett år tidligere.

Investeringssetterspørselen er i oppgang. Verdien av nye ordrer til investeringsvareindustrien (sesongkorrigert) var 3,6 prosent høyere i mai-juli enn i foregående tremånedersperiode. Etter en undersøkelse foretatt utpå sensommeren venter det amerikanske handelsdepartementet en volumvekst i de private realinvesteringene på 8 prosent fra 1976 til 1977. Sterkest vekst ventes i industriinvesteringene.

Men konsumetterspørselen viser svikt. Detaljomsetningsvolumet (sesongkorrigert) var i sterk oppgang fra i fjor høst til i vår, men har siden vært i nedgang. I mai-juli var omsetningsvolumet hele 2,4 prosent lavere enn i februar-april.

Prisstigningen er fortsatt svakere enn i de fleste andre vestlige industriland, men har tiltatt noe siden siste årsskifte. I juli var konsumprisindeksen 6,7 prosent høyere enn ett år tidligere. Gjennomsnittlig timefortjeneste i industrien var i juli i år 8,3 prosent høyere enn i juli i fjor.

Utenlandsetterspørselen har gjennomgående stagnert siden i fjor sommer. Verdien av vareeksporten (sesongkorrigert) var riktignok 2,6 prosent høyere i mai-juli enn i februar-april, men den underliggende veksttakt var trolig lavere. Vareimporten har vært i sterk oppgang siden sommeren 1975. Underskottet på handelsbalansen var i årets sju første måneder hele 14,9 milliarder dollar, mot bare 1,6 milliarder dollar i samme periode i fjor.

I J a p a n viser innenlandsetterspørselen trolig svikt. Men utenlandsetterspørselen gir fortsatt vekstimpulser, og industriproduksjonen er fremdeles i oppgang. Volumet av bruttonasjonalproduktet var 1,9 prosent høyere (sesongkorrigert) i 2. kvartal enn i 1. kvartal i år. Prisstigningen er sterk. Regjeringen har varslet nye stimulerings tiltak, og sentralbanken har satt ned diskontoen.

Industriproduksjonen har gjennomgående vært i oppgang siden vinteren 1975, men veksttaket har vært moderat det siste året. Som nevnt i forrige oversikt var den sesongkorrigerte produksjonsindeksen 0,8 prosent høyere i 2. kvartal enn i 1. kvartal. Investeringsvare- og konsumvareproduksjonen var i oppgang fram til mai i år, mens produksjonen av halvfabrikat var i nedgang.

Tallet på arbeidsløse har vært stigende utover i 1977. I juli var det registrert 1,2 millioner arbeidsløse (sesongkorrigert) og arbeidsløshetsprosenten var 2,1.

Investeringssetterspørselen er i nedgang etter ordrestatistikken å dømme. Verdien av nye ordrer til investeringsvareindustrien fra innenlandske kunder var hele 8 prosent lavere (sesongkorrigert) i mars-mai enn i foregående tremånedersperiode. Som nevnt i forrige oversikt, pekte en undersøkelse som Regjeringen foretok i sommer mot nedgang i de private realinvesteringene fra 1. til 2. halvår.

Detaljomsetningsvolumet (sesongkorrigert) var økende gjennom sist høst og vinter, men stagnerte utover våren i år og var om lag uendret fra desember-februar til mars-mai. Men volumet av det private konsumet (sesongkorrigert) var høyere i 2. kvartal enn i 1. kvartal i år.

Prisstigningen er fortsatt sterk; i juni var konsumprisindeksen 8,6 prosent høyere enn ett år tidligere.

Utenlandsetterspørselen, som var i sterk oppgang ved siste årsskifte, viste avtakende veksttakt utover våren i år, men er trolig fortsatt økende. Verdien av vareeksporten var 2,4 prosent høyere i mars-mai enn i foregående tremånedersperiode. Verdien av vareimporten har derimot vært i svak nedgang siden siste årsskifte.

Regjeringen tar sikte på å stimulere etterspørselen ved en øking i de offentlige utgifter på i alt 7,5 milliarder dollar i inneværende budsjettår (april 1977 - mars 1978). Sentralbanken satte i begynnelsen av september ned diskontoen med 0,75 prosentpoeng til 4,25 prosent, som er den laveste diskontosats siden 1946.

BRUTTONASJONALPRODUKT I UTVALGTE LAND

Prosentvis endring fra foregående år

	1971	1972	1973	1974	1975	1976 anslag	1977 prognose
Danmark	3½	4½	3½	½	-½	5,5	1
Frankrike	5½	5½	5½	4	-1	5,2	3
Italia	1½	3	6½	3½	-3½	5,6	2 1/4
Japan	7½	8½	10	-1	2	6,3	5 1/2
Norge	4½	5	4	5½	3	6,0	5 1/2
Sambandsstatene	3	6	5½	-2	-2	6,1	5 1/4
Storbritannia	2½	2½	5½	1	-2	1,4	0,6 ¹⁾
Sverige	½	2½	3½	4	1	1,5	1
Vest-Tyskland	3	3½	5	½	-3	5,6	4

Kilde: OECD.

1) Kilde: NIESR.

I N o r g e har konjunkturbildet ikke endret seg vesentlig siden augustoversikten ble skrevet, men de seneste tallene for etterspørsel og produksjon bekrefter at vår økonomi er i ferd med å bli mer preget av den lave veksttakten ellers i Vest-Europa (se augustoversikten). Vareeksporten (utenom skip og olje m.v.) viser stagnasjonstendenser, og industriens investeringsetterspørsel er ikke lenger i klar, konjunkturbestemt vekst. Likevel er investeringsetterspørselen fortsatt sterk nok til å gi betydelig volumstigning i industriinvesteringene fra 1976 til 1977 og et høyt investeringsnivå også neste år. Konsumetterspørselen er den mest ekspansive etterspørselskomponenten, men den er fremdeles i stor grad importrettet; særlig bilimporten har økt sterkt. På denne bakgrunn er det ikke overraskende at tendensen til nedgang i industriproduksjonen er blitt klarere siden siste oversikt ble skrevet og at underskottet på varebalansen med utlandet fortsatt er i sterk oppgang. På den annen side holder arbeidsløsheten seg lav i næringslivet sett under ett, men kan komme til å vise stigende tendens utover høsten.

Devalueringen av den norske krone med fem prosent overfor de fleste andre valutaslag i slutten av forrige måned vil kanskje kunne bidra noe til å bedre norsk konkurransevne i markeder der Sverige (som devaluerte med 10 prosent) ikke er en viktig konkurrent. For norsk eksportindustri - f.eks. treforedling - som i stor grad konkurrerer med svenske varer i utlandet, vil derimot stillingen kunne bli enda vanskeligere enn før. Norsk eksport til Sverige - som er vårt nest største marked - vil også møte større hindringer enn før, samtidig som svenske eksportvarer vil kunne få bedre vilkår på det norske hjemmemarkedet. Regjeringen har foreslått bevilgninger til en rekke tiltak for å hjelpe industribedrifter som rammes av den svenske devalueringen - bl.a. øking av likviditetslånene og forlengelse av rentestøtten. For den innenlandske prisutviklingen vil virkningen av valutakursendringene trolig bli moderat; de ventes å slå ut med bare 0,2 prosent i konsumprisindeksen i år og med 0,6 prosent neste år. Nettovirkningene av valutakursendringene er vanskelig å vurdere, men de vil neppe være særlig betydelige for norsk økonomi sett under ett, selv om de vil kunne bli svært merkbare for enkeltbransjer og -bedrifter.

De siste tallene for industriproduksjonen forsterker inntrykket (se Konjunkturtendensene for august) av at tendensen nå peker nedover. For tremånedersperioden mai-juli under ett lå den sesongkorrigerede indeksen for industriproduksjonen 1,2 prosent (om lag 5 prosent årlig rate) lavere enn i foregående tremånedersperiode. Eksportvareproduksjonen lå 0,3 prosent høyere i mai-juli enn i februar-april, men tendensen i sommermånedene var svakere enn tallet synes å tyde på; de tilfeldige utslagene var betydelige. Investeringsvareproduksjonen økte i samme tidsrom med 0,6 prosent, men også her er den underliggende tendens svakere. Konsumvareproduksjonen holder seg derimot fortsatt godt oppe; den økte med 1,2 prosent fra februar-april til mai-juli. Ellers har produksjonen av innsatsvarer (utenom varer til bygg og anlegg) vært i markert nedgang utover våren og sommeren; fra februar-april til mai-juli gikk den ned med 2,3 prosent (hele 9 prosent regnet som årlig rate).

I gruvedrift gikk produksjonen ned med 6,2 prosent fra februar-april til mai-juli, mens den økte med 6,1 prosent i kraftforsyning.

Etter ukorrigerede tall lå industriproduksjonen vel 1 prosent lavere i mai-juli i år enn i samme periode i fjor.

Etter sesongkorrigerede oppgaver har arbeidsløsheten gjennomgående vært i nedgang siden årskiftet 1975/76, mens tallet på ledige plasser, som tok til å stige allerede tidlig på sommeren 1975, stort sett har vært i oppgang. Tallene for de par siste månedene (juli og august) kan tyde på at den sesongkorrigerede kurven for ledige plasser er i ferd med å flate ut, men det er ennå for tidlig å si noe sikkert om dette. For årets første åtte måneder sett under ett har imidlertid arbeidsmarkedet vært klart strammere enn i januar-august i fjor, enda omfanget av ekstraordinære arbeidsmarkedstiltak har vært mindre. Arbeidsdirektoratets stramhetsindikator viste en stigning fra 43 i gjennomsnitt for januar-juli 1976 til 52 for januar-juli i år.

Ved utgangen av august i år var 15 100 personer registrert som arbeidsløse. Dette var 3 000 færre enn på samme tid i fjor, men 2 300 flere enn augustgjennomsnittet for årene 1972-76. Arbeidsløshetsprosenten var 1,0 ved utgangen av august i år, mot 1,2 og 1,1 henholdsvis ett og to år tidligere. Omfanget av forhåndsmeldte nye driftsinnskrenkninger var i månedene januar-august betydelig høyere enn i samme tidsrom i fjor.

Etter Statistisk Sentralbyrås tidligere investeringsundersøkelser i år å dømme tok industriens investeringssetterspørsmål seg opp igjen i vintermånedene etter å ha vist avdemping sommeren og høsten 1976, og oppgangen fortsatte utover våren. Men ferske oppgaver for industri- og bergverksbedriftenes investeringsplaner fra august tyder ikke på vesentlige konjunkturbestemte endringer i investeringssetterspørsmålen i løpet av sommeren. De anslagene for investeringsutgiftene i 1977 som ble gitt i august lå - når olje og gassutvinning holdes utenom - på samme nivå som i mai. Det er heller ikke vanlig at industribedriftene - sett under ett - endrer anslagene mye fra mai til august. Anslagene for 1978 ble derimot oppjustert med hele 19 prosent, men dette er heller ikke overraskende; i årene 1972-1977 var den gjennomsnittlige oppjustering fra mai til august av anslagene for neste års investeringer 17 prosent. Også om en ser bort fra de store investeringene i oljetilknyttet kjemisk industri var oppjusteringen av anslagene fra mai til august omtrent som vanlig, både for inneværende og neste års investeringer.

Anslagene for det løpende års investeringer i industri og bergverk (utenom olje- og gassutvinning) gitt i august har stort sett ligget noe høyere enn det som har vist seg å bli de faktiske investeringer samme år. Regnet som prosentandel av de faktiske utførte investeringer det året har augustanslagene i perioden 1968-76 svingt mellom 99 og 111. Om vi antar at augustanslaget for 1977 holder seg innenfor de maksimale avvikene som er registrert i perioden 1968-76, peker også den siste investeringstelingen mot betydelig volumstigning i industriinvesteringene fra 1976 til 1977. Etter februarstelingen å dømme, som omfattet 80 prosent av investeringene i industri og bergverk, var de på 5,9 milliarder kroner i 1976 og vil trolig komme opp i 7-8 milliarder kroner i år. Oljeselskapene regner også med betydelig øking i investeringene i utvinning av råolje og naturgass, fra 6,8 milliarder kroner i 1976 til hele 10,5 milliarder kroner i år. Også i kraftforsyning ser det ut til å bli sterk investeringsøking fra 1976 til 1977.

Bedriftene i industri og gruvedrift ga i august også anslag for sine investeringer i 1978. De anslag som gis i august året før investeringsåret pleier å ligge betydelig for lavt; anslagsbeløpene regnet i prosent av faktisk utførte investeringer har i perioden 1972-1976 svingt mellom 64 og 89. Dette henger sammen med at mange bedrifter på et så tidlig tidspunkt ennå ikke har oversikt over neste års investeringer. Med utgangspunkt i erfaringene fra tidligere investeringsundersøkelser synes anslagene å peke mot et investeringsnivå i industri og gruvedrift (utenom oljeutvinning) på 6-8 milliarder kroner i 1978, mot som nevnt 7-8 milliarder i 1977. Regnet i volum vil investeringene trolig synke; utviklingen i de samlede industriinvesteringene fra 1977 til 1978 vil i stor grad være preget av at store investeringsprosjekter i oljetilknyttet kjemisk råvareindustri nå er i ferd med å avsluttes. Holdes kjemisk råvareindustri utenfor synes augusttallene å peke mot bare små volumendringer fra 1977 til 1978, slik også maitallene gjorde.

Hovedinntrykket av investeringsundersøkelsen i august er at oppgangen i industriens konjunkturbestemte investeringssetterspørsmål er i ferd med å ebbe ut. Men tallene peker likevel mot sterk stigning i industriinvesteringene fra 1976 til 1977 og et fortsatt høyt investeringsnivå i 1978.

Byggevirksomheten har i sommermånedene vært betydelig større enn i fjor sommer. Samlet byggeareal under arbeid lå ved utgangen av juli 5,2 prosent høyere enn ett år tidligere. Stigningen var sterk både for industribygg, bygg i varehandel og bank- og forsikringsvesen, mens samlet boligareal lå på om lag samme nivå som ett år tidligere. - Igangsettingen av nye bygg lå en del høyere i tre månedersperioden mai-juli enn i samme tidsrom i fjor. Stigningen omfattet alle hovedgruppene av bygg - også boliger. Samlet fullført areal gikk også en del opp fra mai-juli i fjor til mai-juli i år, men fullført boligareal viste nedgang.

De samlede lagre i industri og engroshandel viste sterk øking gjennom storparten av 1974 og 1975. Gjennom 4. kvartal 1975 og 1. halvår 1976, da det internasjonale konjunkturklima midlertidig bedret seg, gikk lagrene litt ned, men de har senere gjennomgående vært i svak oppgang igjen. Endringene siden 4. kvartal 1975 har imidlertid vært relativt små. Ved utgangen av juni lå de samlede lagre i industri og engroshandel bare 3,8 prosent høyere enn i bunnpunktet ett år tidligere, men hele 34,0 prosent høyere enn forrige bunnpunkt ved utgangen av 1. kvartal 1975. - Eksportvarelagrene, som er langt mer konjunkturfølsomme enn de samlede lagrene, har vist sterkere svingninger. De steg kraftig gjennom storparten av 1974 og 1975 som følge av konjunktursvikten i Vest-Europa og passerte en

markert topp ved utgangen av 3. kvartal 1975. Konjunkturomslaget ute sommeren 1975 førte til sterk nedgang i de norske eksportvarelagrene gjennom 4. kvartal 1975 og 1. kvartal 1976. Siden har endringene vært forholdsvis moderate. Et bunnpunkt ble passert ved årsskiftet 1976/77 om lag et halvt år etter at eksportvolumet hadde passert et topp-punkt, og gjennom 1. halvår 1977 var eksportvarelagrene i moderat oppgang. Ved utgangen av juni i år lå de 6,0 prosent høyere enn bunnpunktet ved årsskiftet, men fortsatt 14,6 prosent lavere enn toppen i september 1975. Hvis bunnpunktet i eksportvarelagrene siste årsskifte skulle vise seg å være et konjunkturelt vendepunkt, ligger det på et uvanlig høyt nivå til et bunnpunkt å være, bare 19,5 prosent under toppunktet høsten 1975, og hele 70,1 prosent over forrige bunnpunkt. - Både lagrene av importvarer og lagrene av norskproduserte varer til innenlandsk forbruk har endret seg forholdsvis lite gjennom de to siste årene. - Blant de enkelte varegruppene viste lagrene av bl.a. maskiner m.v., jern og stål, kjemikalier m.v. og førstoffer betydelig oppgang i løpet av 1. halvår 1977. Lagrene av ikke-jernholdige metaller og tre- og treforedlingsprodukter gikk ned i 1. kvartal, men økte litt i 2. kvartal. Markert nedgang gjennom 1. halvår viste bl.a. lagrene av spinnestoffer og garn og av gjødning.

Konsumetterspørselen er fortsatt i klar oppgang; detaljomsetningsvolumet (detaljomsetningsindeksen deflatert med konsumprisindeksen) lå i mai-juli hele 7 prosent høyere enn i foregående tremånedersperiode, men den underliggende veksttendens var atskillig svakere. For årets første sju måneder sett under ett lå detaljomsetningsvolumet 5,4 prosent høyere enn i samme tidsrom i fjor. Regnet i verdi økte omsetningen med 14,8 prosent. For perioden sett under ett bidro økt omsetning av biler sterkt til den betydelige stigningen i samlet omsetningsverdi; delindeksen for motorkjøretøyer og bensin gikk opp med hele 22,6 prosent.

For eksportverdien peker den sesongkorrigerte kurven fremdeles oppover, men tallene for juli og august kan kanskje tyde på at den er i ferd med å flate noe ut. Tall for bare to måneder gir imidlertid ikke tilstrekkelig grunnlag for å vurdere om det dreier seg om en tendensendring eller om det er tilfeldige faktorer som slår ut, men bl.a. på bakgrunn av den senere tids økonomiske utvikling i våre viktigste eksportmarkeder virker en reduksjon av stigningstakten for eksportverdien ikke urimelig. Regnet i volum var vareeksporten (utenom skip) trolig i nedgang utover sommeren, når en ser bort fra normale sesongvariasjoner.

Sett i forhold til samme periode året før viste eksportverdien utenom råolje, oljeplattformer og skip en øking på 2,6 prosent i juni-august. For årets første åtte måneder under ett lå eksportverdien (utenom råolje, oljeplattformer og skip) 3,5 prosent høyere enn i januar-august 1976. Vareeksporten medregnet råolje, oljeplattformer m.v. og nye skip økte derimot med hele 11,9 prosent fra juni-august i fjor til juni-august i år og lå 5 prosent høyere i årets første åtte måneder sett under ett enn i samme tidsrom i fjor. Den betydelige oppgangen fra juni-august i fjor til juni-august i år henger sammen med en øking i eksporten av oljeplattformer m.v., som mer enn oppveide en nedgang på 26 prosent i eksporten av råolje fra Nordsjøen. Mer detaljerte oppgaver for eksporten i mai-juli viser betydelig øking i eksportverdien for bl.a. ikke-jernholdige metaller og fisk og fiskehermetikk, mens eksportverdien gikk ned for bl.a. treforedlingsprodukter, kjemiske produkter og jern og stål.

Regnet i volum gikk eksporten (utenom skip) ned med 8 prosent fra mai-juli 1976 til mai-juli i år. Eksportprisindeksen (uten skip) steg i samme tidsrom med vel 6 prosent.

Verdien av vareimporten er derimot fortsatt i sterk stigning; etter sesongkorrigerte oppgaver lå importverdien (uten skip og oljeplattformer m.v.) 6,2 prosent høyere i juni-august enn i foregående tremånedersperiode. Fra samme tremånedersperiode i fjor var stigningen 13,9 prosent. Mer detaljerte verdioppgaver for perioden mai-juli viser at importstigningen fra samme periode året før var svært sterk for biler. På den annen side viste importen av både jern og stål og ikke-jernholdige metaller nedgang.

Volumet av vareimporten (uten skip) steg med hele 18 prosent fra mai-juli 1976 til mai-juli 1977. Prisindeksen steg med 9 prosent.

Utenriksregnskapet for årets fem første måneder viste - etter foreløpige beregninger - et driftsunderskott på 11,3 milliarder kroner, vel 3 milliarder kroner mer enn i samme periode i fjor. Den sterke oppgangen i driftsunderskottet henger i første rekke sammen med en kraftig stigning i vareimporten (utenom skip, oljeplattformer og direkte vareimport til oljevirkomheten i Nordsjøen)

på hele 3,5 milliarder kroner - fra 20 milliarder i januar-mai 1976 til 23,6 milliarder i januar-mai i år. Importstigningen ble på langt nær oppveid av stigning i tilsvarende vareeksport; vareeksporten utenom råolje, skip og oljeplattformer økte med bare 0,4 milliarder kroner, fra 12,2 milliarder til 12,6 milliarder. Nettoeksporten fra Nordsjøen (eksport av råolje ÷ direkte vareimport til oljevirk-somheten i Nordsjøen) gikk opp med om lag 0,9 milliarder kroner, mens nettoimporten av skip og olje-plattformer økte om lag like mye. Overskottet på tjenestebalansen gikk litt opp (med 0,2 milliarder), særlig som følge av nedgang i tjenesteimporten til oljefeltene i Nordsjøen; nettofrakter m.v. endret seg lite.

Handelsstatistikkens tall for varebalansen (medregnet råolje og oljeplattformer m.v., men ikke skip) foreligger nå til og med august. For årets åtte første måneder under ett kom underskottet på varebalansen opp i 14,5 milliarder kroner, mot 8,5 milliarder i samme tidsrom i fjor.

Norges totale netto gull- og valutabeholdninger gikk opp med 730 millioner kroner i løpet av årets fem første måneder, fra 9 410 millioner ved utgangen av 1976 til 10 140 millioner ved utgangen av mai i år.

Tabell 1. Industriproduksjon. Endring i prosent fra foregående tremånedersperioder beregnet på grunnlag av sesongkorrigert indeks

	1976/77		1977	
	Aug.-okt.	Nov.-jan.	Feb.-april	Mai-juli
Bergverksdrift, industri og kraftforsyning	2,6	1,6	-5,7	-0,5
Bergverksdrift utenom oljeutvinning	8,2	4,9	-8,0	-6,2
Industri	2,5	1,9	-3,8	-1,2
Kraftforsyning	1,8	-0,4	-16,1	6,1
Produksjon etter anvendelse:				
Eksport	3,5	2,4	-6,6	0,3
Konsum	1,3	-1,1	-1,7	1,2
Investering	1,8	2,2	-6,1	0,6
Vareinnsats i bygg og anlegg	5,2	1,9	-7,2	0,8
Vareinnsats ellers	3,1	0,5	-3,6	-2,3

Tabell 2. Industriproduksjon. Endring i prosent fra samme periode året før, beregnet på grunnlag av ukorrigert indeks

	1977	
	Feb.-april	Mai-juli
Industri i alt	0,5	-1,4
Næringsmidler, drikkevarer og tobakk	2,9	-0,1
Tekstilvarer, bekledningsvarer, lær og lærvarer	3,2	-3,0
Trevarer	1,2	3,4
Treforedling	-2,1	-8,6
Grafisk produksjon og forlagsvirksomhet	0,2	2,1
Kjemiske produkter, mineralolje-, kull-, gummi- og plastprodukter	4,7	3,9
Mineralske produkter	-2,1	-7,3
Jern, stål og ferrolegeringer	-11,7	-19,4
Ikke-jernholdige metaller	-2,1	5,7
Metallvarer	5,3	5,4
Maskiner	-4,1	-6,6
Elektriske apparater og materiell	0,2	-8,0
Transportmidler	-2,1	-2,9
Tekniske og vitenskapelige instrumenter, foto- og optiske artikler	13,4	2,9
Industriproduksjon ellers	13,6	4,6

Tabell 3. Registrert arbeidsløshet. 1 000 personer

	1976					1977				
	April	Mai	Juni	Juli	Aug.	April	Mai	Juni	Juli	Aug.
I alt	21,4	16,5	14,9	14,1	18,1	15,7	14,3	12,8	11,1	15,1
Herav industri, kraftforsyning, bergverksdrift (inkl. oljeutv.) og bygge- og anleggsvirksomhet	10,4	7,5	6,2	5,8	6,1	6,8	6,9	5,6	3,7	..

Tabell 4. Detaljomsetning

	1976/77		1977	
	Aug.-okt.	Nov.-jan.	Feb.-april	Mai-juli
<u>Omsetningsvolum i alt, sesongkorrigerte tall</u>				
Prosentvis endring fra forrige tremånedersperiode	-1,2	4,3	-2,5	7,2
<u>Omsetningsverdi, ukorrigerte tall</u>				
Endring i prosent fra samme tremånedersperiode ett år tidligere				
I alt	13,9	15,6	13,8	16,8
Av dette:				
Nærings- og nytelsesmidler	9,3	11,3	10,5	11,8
Møbler og innbo	21,6	18,6	11,8	12,9
Bekledning og tekstilvarer	13,2	18,0	12,2	14,4
Motorkjøretøyer og bensin	17,9	18,1	19,9	26,2

Konjunkturindikatorer for Norge

Diagram 1. Sesongkorrigert produksjonsindeks (1970=100)
Bergverksdrift, industri og kraftforsyning (utenom oljeutv.)

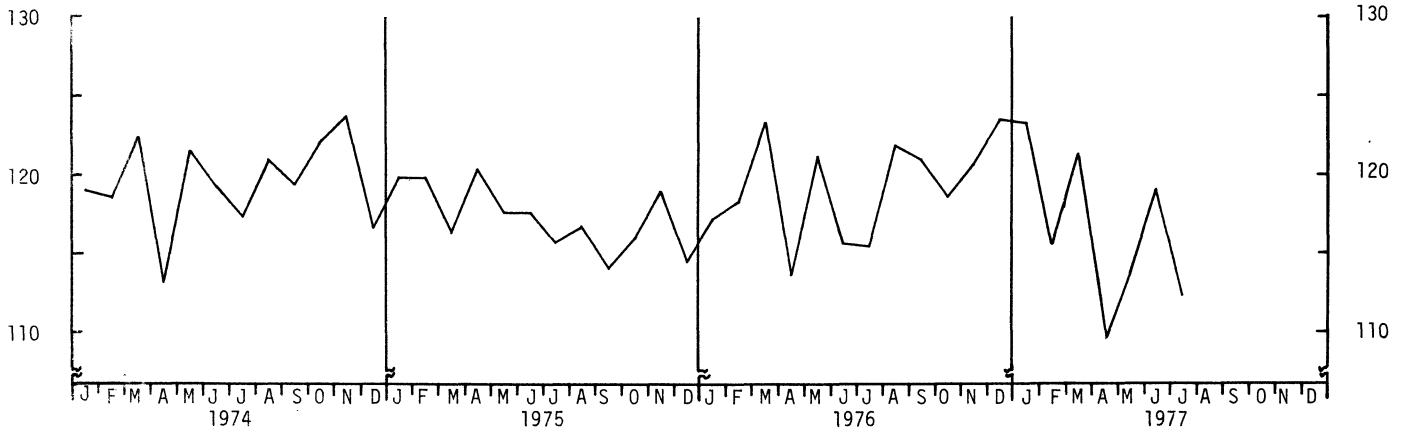
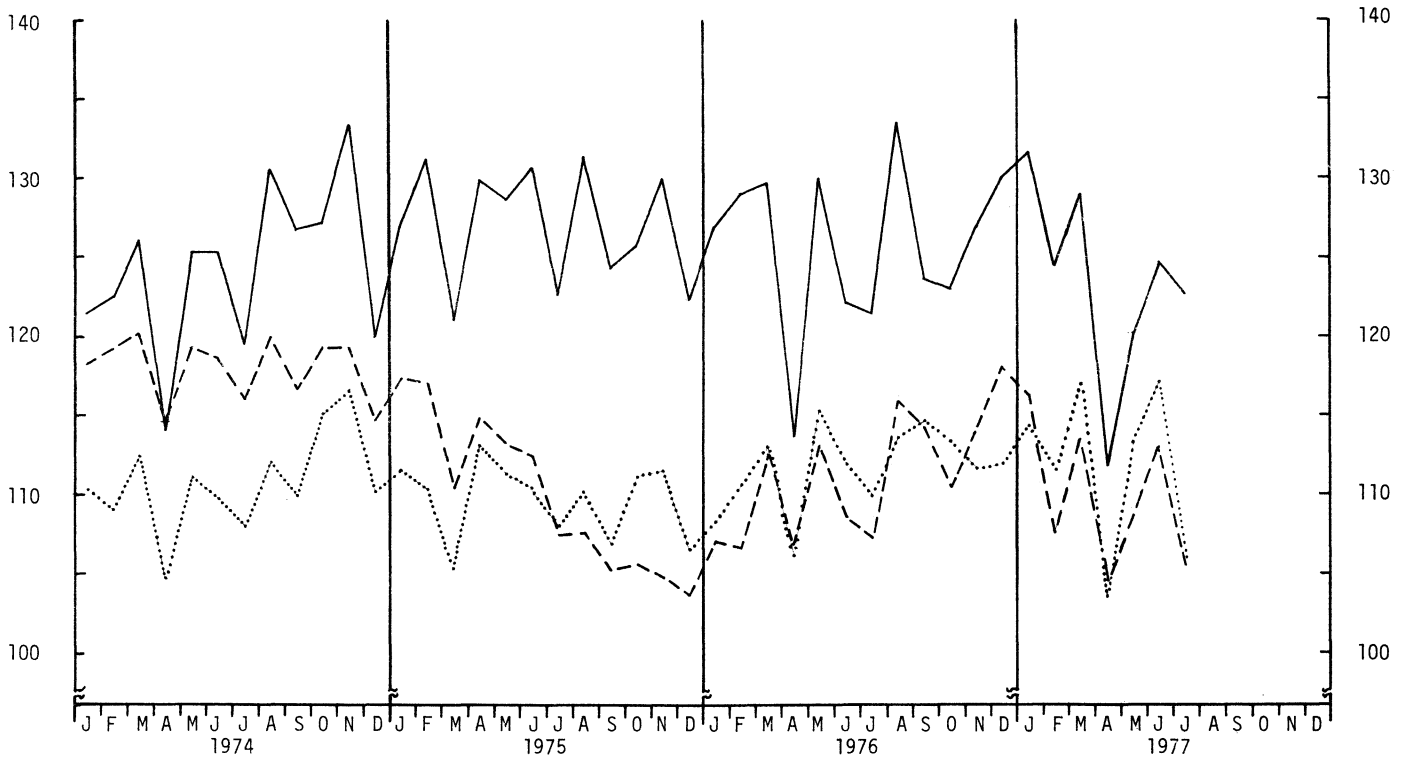

Diagram 2. Sesongkorrigert indeks for produksjon etter anvendelse (1970=100)
Bergverksdrift, industri og kraftforsyning (utenom oljeutv.)

For eksport - - - -
" konsum .....
" investering ———

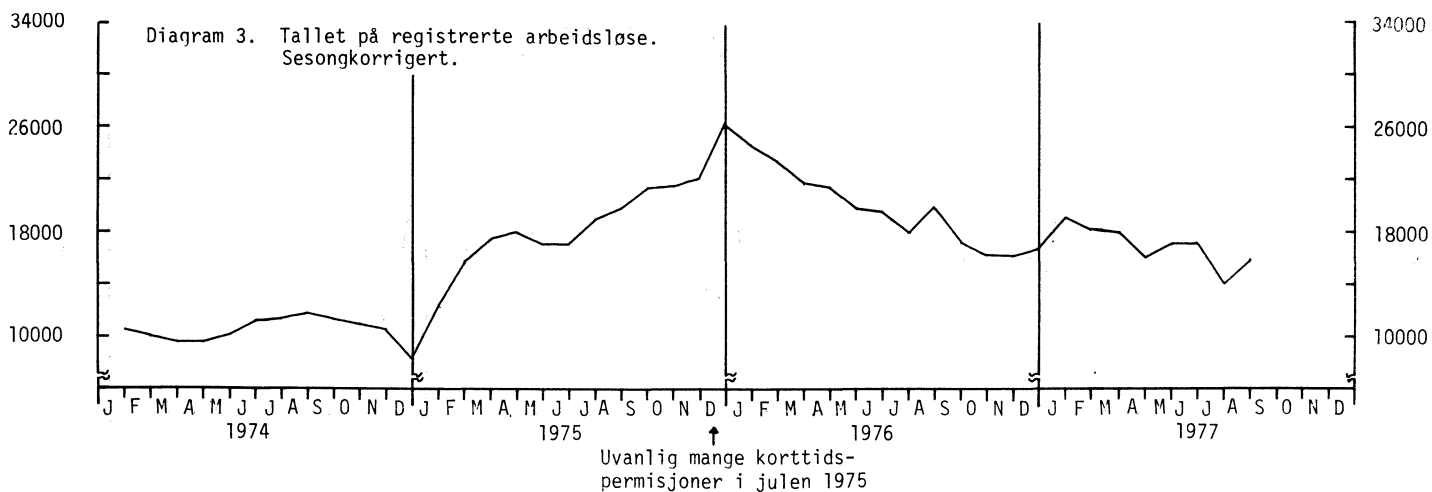

Diagram 4. Verdi av ordretilgang. 1976 = 100
 Metaller i alt ———
 Verkstedprodukter (unntatt transportmidler)
 for hjemmemarkedet - - - - -

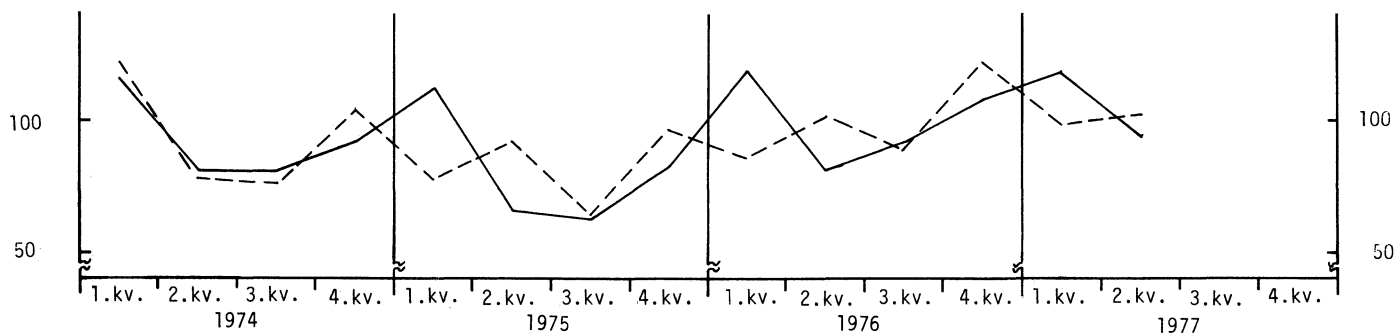

Diagram 5. Verdi av ordreservert. 1970 = 100
 Produksjon av metaller ———
 Produksjon av verkstedprodukter unntatt transportmidler .....
 Produksjon av tekstilvarer - - - - -
 Produksjon av klær og skotøy - - - - -

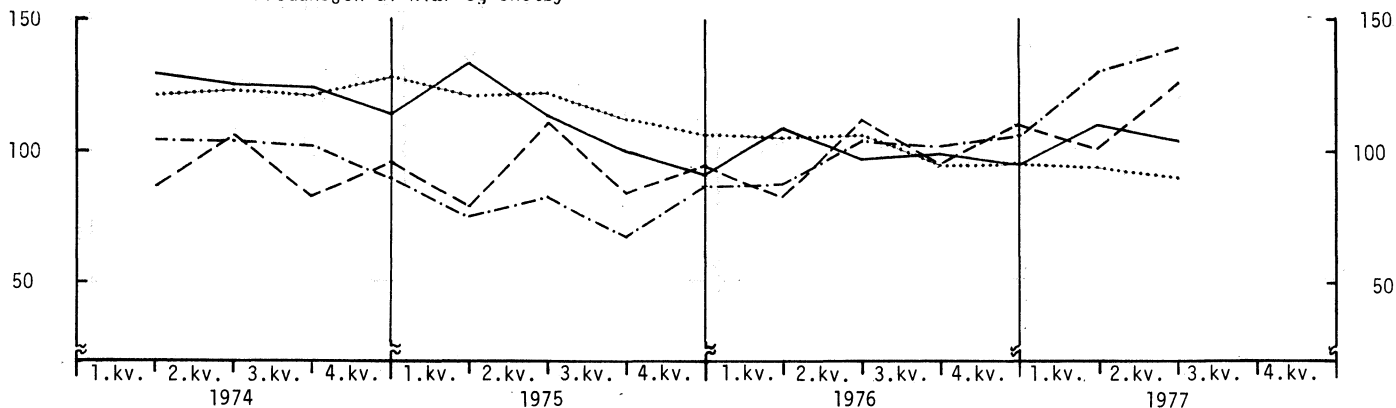

Diagram 6. Detaljomsetningsvolum
Sesongkorrigert. 1975=100

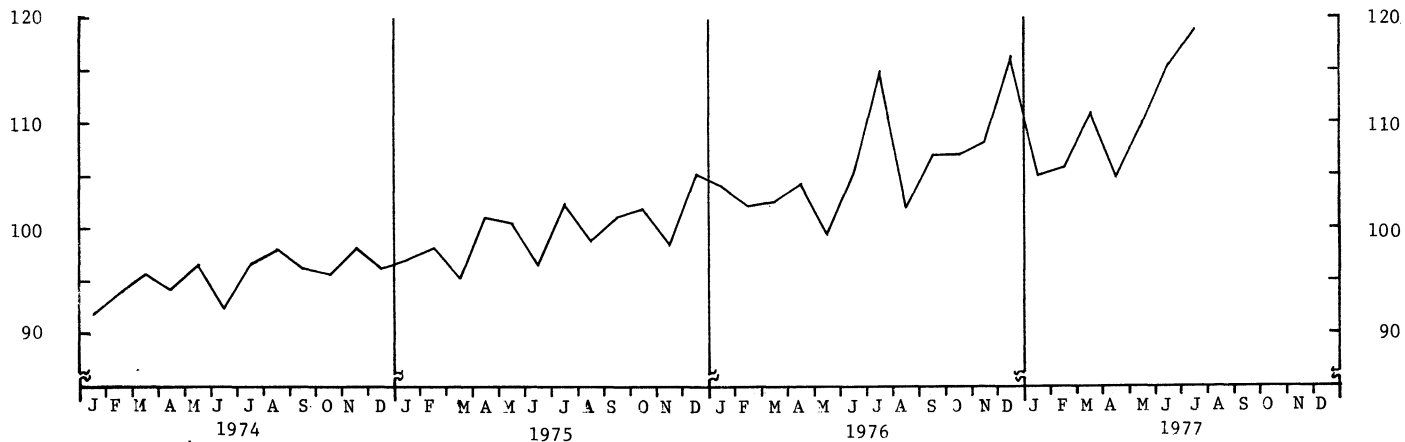

Diagram 7. Vareimport (uten skip og oljeplattformer). Mill. kr. Sesongkorrigert .....
Vareeksport (uten skip, oljeplattformer og råolje). Mill.kr. Sesongkorrigert _____

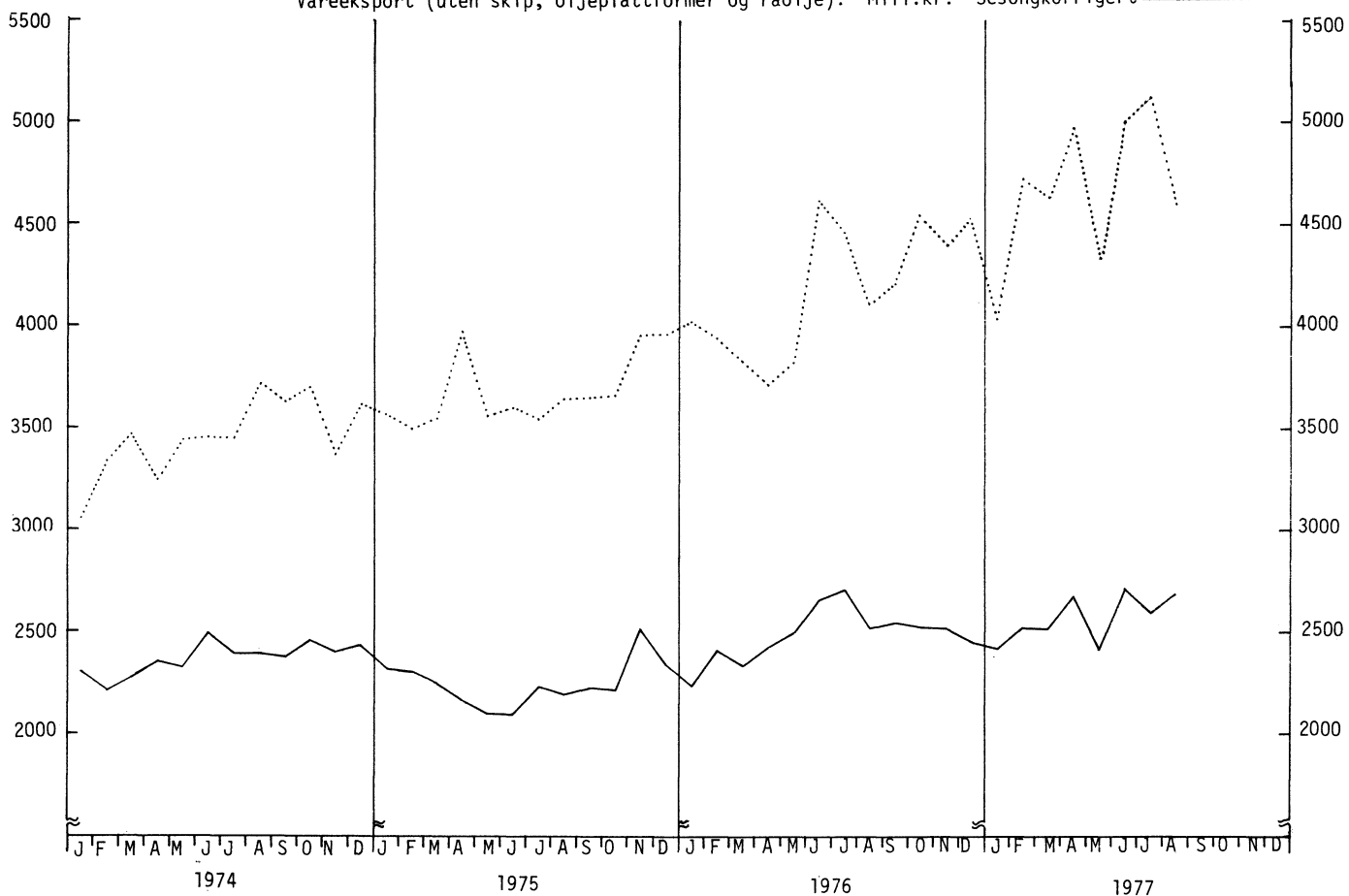

Diagram 8. Bygg satt i gang, 1 000 m²
 3 måneders bevegelig gjennomsnitt
 1976 = - - - -
 1977 = _____

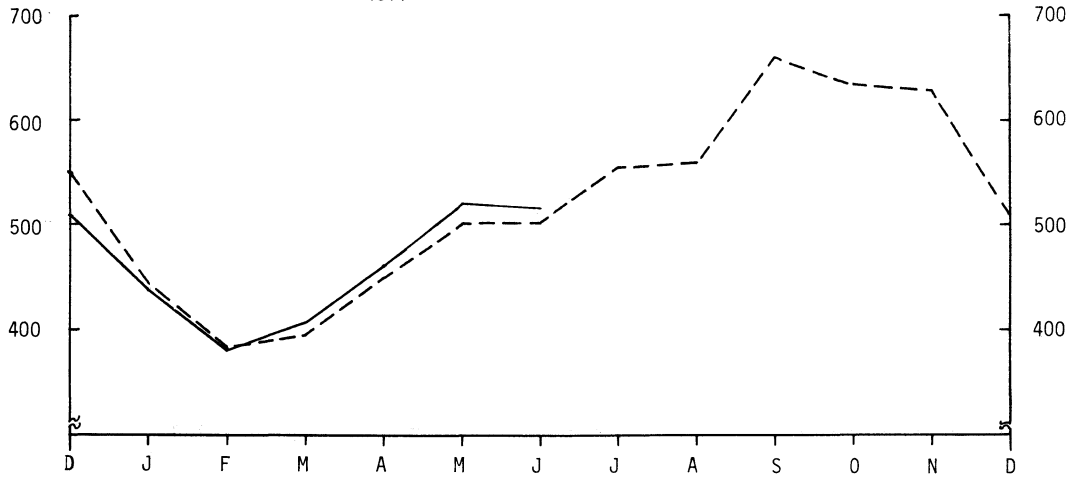

Diagram 9. Bygg i arbeid, 1 000 m²
 I alt _____
 Boliger - - - -

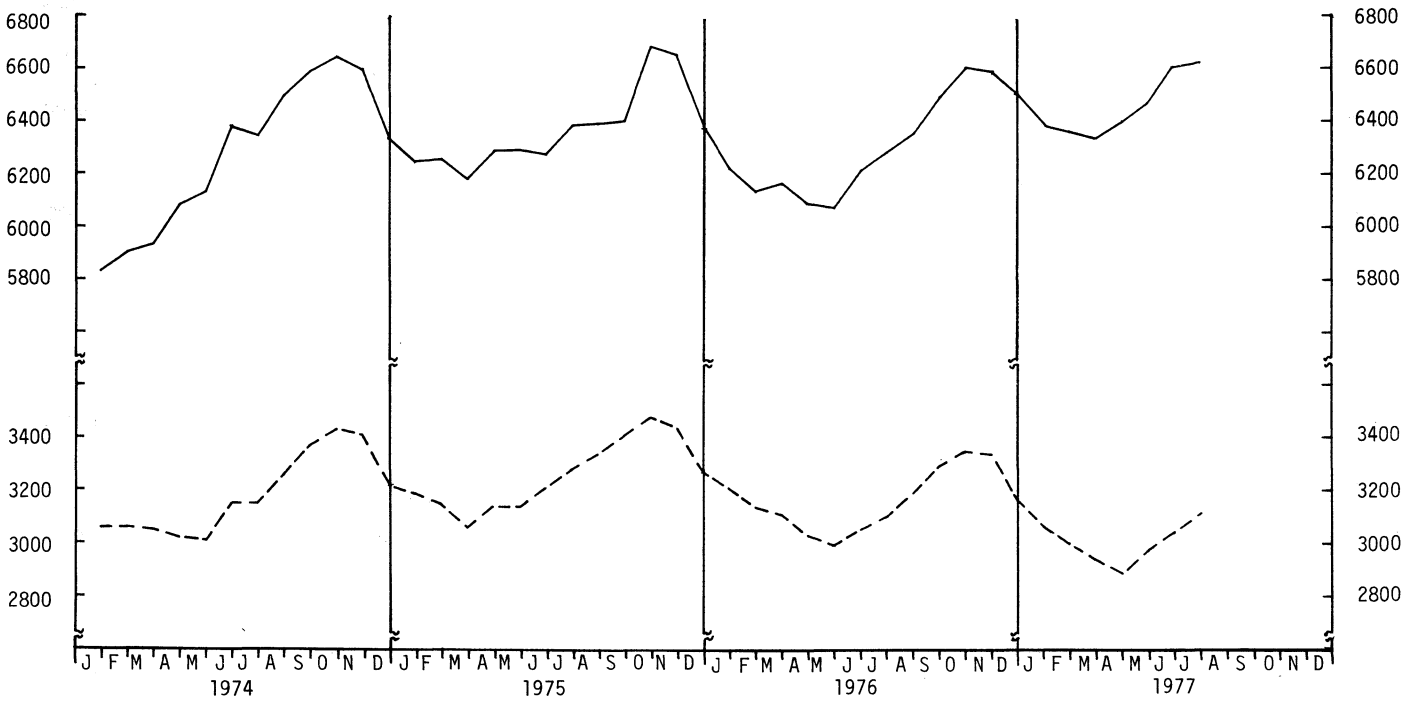

Diagram 10. Lagervolum 1970 = 100.

